

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

वा॒युर्व्य॑ऽ श्वेत॒माल॑भेत॒ भूति॑कामो वा॒युर्वै क्षेपि॑ष्ठा दे॒वता॑
वा॒युमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॑ भूतिं॑ गमयति॒
भ॒वत्ये॒वाति॑क्षिप्रा दे॒वते॒त्याहुः॑ सैन॑मीश्व॒रा प्र॒दह॑ इत्ये॒तमे॒व
सन्तं॑ वा॒यवे॑ नि॒युत्वंत॑ आल॑भेत नि॒युद्वा अ॑स्य धृति॑र्धृत ए॒व
भूति॑मु॒पैत्य॑प्र॒दाहाय॑ भ॒वत्ये॒व (१)

वा॒यवे॑ नि॒युत्वंत॑ आल॑भेत॒ ग्राम॑कामो वा॒युर्वा इ॒माः प्र॒जा
न॑स्यो॒ता नैनी॑यते वा॒युमे॒व नि॒युत्वंन्तः॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑-
धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्र॒जा न॑स्यो॒ता निय॑च्छति॒ ग्राम्ये॑व
भ॒वति॑ नि॒युत्वंते॑ भवति ध्रु॒वा ए॒वास्मा॑ अन॑पगाः करोति
वा॒यवे॑ नि॒युत्वंत॑ आल॑भेत प्र॒जाका॑मः प्रा॒णो वै वा॒युर॑पा॒नो
नि॒युत्प्रा॑णापा॒नौ खलु॑ वा ए॒तस्य॑ प्र॒जाया॑ (२)

अप॑क्रामतो योऽलं॑ प्र॒जायै॑ सन्प्र॒जां न वि॒न्दते॑ वा॒युमे॒व
नि॒युत्वंन्तः॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्राणापा॒ना-

भ्यां॑ प्र॒जां प्रज॑नयति वि॒न्दते॑ प्र॒जां वा॒यवे॑ नि॒युत्वंत॑ आल॑भेत
 ज्यो॒गाम॑यावी प्रा॒णो वै वा॒युर॑पा॒नो नि॒युत् प्रा॑णापा॒नौ खलु॑ वा
 ए॒तस्मा॑दप॒क्राम॑तो यस्य॒ ज्यो॒गाम॑यति वा॒युमे॒व नि॒युत्वंन्त॑ः
 स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ (३)

धा॒वति॒ स ए॒वास्मि॑न्प्राणापा॒नौ द॑धात्यु॒त यदी॑तासु॒र्भव॑ति
 जी॒वत्ये॒व प्र॒जाप॑ति॒र्वा इ॒दमे॑कं आसी॒त्सोऽका॑मयत
 प्र॒जाः प॒शून्सृ॑जेयेति॒ स आ॒त्मनो॑ व॒पामु॑द॒क्खि॑दत्ताम॒ग्नौ
 प्रा॒गृह्णा॑त्ततोऽज॒स्तूप॑रः स॒म॒भव॑त्तः॒ स्वायै॑ दे॒वता॑या आ॒
 ल॑भत॒ ततो॒ वै स प्र॒जाः प॒शून्सृ॑जत॒ यः प्र॒जाका॑मः (४)

प॒शुका॑मः स्या॒त्स ए॒तं प्रा॑जाप॒त्यम॒जन्तू॑पर॒माल॑भेत
 प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धा॒वति॒ स ए॒वास्मै॑
 प्र॒जां प॒शून्प्र॑ज॒नय॑ति यच्च॑श्रुणस्तत्पुरु॑षाणां॒ रूपं॑
 यत्तू॑पर॒स्तद॑श्वा॒नां यद॑न्यतो॒दन्त॑द्ग॒वां यद॑व्या॒ इव
 श॒फास्त॑द॒वीनां॑ यद॒जस्त॑द॒जाना॑मे॒ताव॑न्तो॒ वै ग्रा॒म्याः
 प॒शव॑स्तान् (५)

रूपे॒णैवा॑व॒रुन्धे॒ सोमा॑पौष्णत्रै॒तमाल॑भेत प॒शुका॑मो॒ द्वौ
 वा अ॒जायै॒ स्तनौ॒ नानै॒व द्वा॒वभि॑जाये॒ते ऊर्जं॑ पु॒ष्टिं

तृतीयः सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै
 पशून्प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता
 सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयत्यौदुम्बरो
 यूपो भवत्यूर्वा उदुम्बर ऊर्क्पशव ऊर्जेवास्मा ऊर्ज
 पशून्वरुन्धे॥ (६)

भवत्येव प्रजायां आमयति वायुमेव नियुत्वन्तः स्वेन भागधेयेनोप प्रजाकामस्तान्
 यूपस्त्रयोदश च॥ [१]

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्ता
 वरुणमगच्छन्ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत ता अस्मै न
 पुनरददात्सोऽब्रवीद्वरं वृणीष्वथ मे पुनर्देहीति तासां
 वरमाऽलभत स कृष्ण एकशितिपादभवद्यो वरुणगृहीतः
 स्यात्स एतं वारुणं कृष्णमेकशितिपादमालभेत वरुण (७)

मेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति
 कृष्ण एकशितिपाद्भवति वारुणो ह्येष देवतया
 समृद्धौ सुवर्भानुरासुरः सूर्यन्तमसाऽविद्धत्तस्मै देवाः
 प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्य यत्प्रथमं तमोऽपाघ्नन्त्सा कृष्णा-
 ऽविरभवद्यद्वितीयः सा फल्गुनी यत्तृतीयः सा बलक्षी

यदं॑द्ध्य॒स्थाद॒पाकृ॑न्त॒न्त्साऽवि॑र्ष॒शा (८)

सम॑भव॒त्ते दे॒वा अ॑ब्रुव॒न्देव॑प॒शुर्वा अ॒यः॑ सम॑भू॒त्कस्मा॑
इ॒ममाल॑प॒स्याम॒हु इत्य॑थ॒ वै तर्ह्य॑ल्पा॒ पृथि॑व्यासी॒दजा॑ता॒
ओष॑धय॒स्तामवि॑ व॒शामा॑दित्येभ्यः॒ कामा॑याऽल॒भन्त॒ ततो॑ वा
अप्र॑थत॒ पृथि॑व्यजा॒यन्तौष॑धयो॒ यः का॒मये॑त॒ प्रथे॑य॒ पशु॑भिः॒ प्र
प्र॒जया॑ जाये॒येति॒ स ए॒तामवि॑ व॒शामा॑दित्येभ्यः॒ कामा॑- (९)

यऽऽ ल॑भेतादित्याने॒व का॒मः॑ स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑धावति॒
त ए॒वैनं॑ प्र॒थय॑न्ति॒ पशु॑भिः॒ प्र प्र॒जया॑ जनय॒न्त्यसा॑वा॒दित्यो॑
न व्य॑रोचत॒ तस्मै॑ दे॒वाः प्राय॑श्चित्ति॒मैच्छ॑न्त॒स्मा ए॒ता
म॒ल्हा आल॑ऽभन्ता॒ग्नेयीं॑ कृ॒ष्णग्री॑वीः॒ सः॑हि॒तामै॒न्द्रीः॑
श्वेतां॑ बा॒र्हस्प॑त्यां ताभि॑रे॒वास्मि॑न्नुच॑म॒दधुर्यो॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒सका॑मः
स्यात्त॑स्मा॒ एता॑ म॒ल्हा आल॑भे (१०)

ता॒ग्नेयीं॑ कृ॒ष्णग्री॑वीः॒ सः॑हि॒तामै॒न्द्रीः॑ श्वेतां॑
बा॒र्हस्प॑त्यामे॒ता ए॒व दे॒वताः॑ स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑धावति॒
ता ए॒वास्मि॑न्ब्र॒ह्मव॑र्च॒सं द॑धति॒ ब्रह्म॑व॒र्चस्ये॑व भ॑वति॒
व॒सन्ता॑ प्रा॒तरा॑ग्नेयीं॑ कृ॒ष्णग्री॑वीमाल॑भेत॒ ग्री॒ष्मे म॒ध्यन्दि॑ने
सः॑हि॒तामै॒न्द्रीः॑ श॒रद्य॑परा॒ह्णे श्वेतां॑ बा॒र्हस्प॑त्यां त्रीणि॒

वा आदित्यस्य तेजांसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने
शरद्वपराह्णे यावन्त्येव तेजांसि तान्ये- (११)

वाव रुन्धे संवत्सरं पर्यालभ्यन्ते संवत्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य
प्रदाता सं वत्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्यैव
भवति गर्भिण्यो भवन्तीन्द्रियं वै गर्भं इन्द्रियमेवास्मिन्दधति
सारस्वतीं मेषीमालंभेत य ईश्वरो वाचो वदितोः सन्वाचन्न
वदेद्वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति
सैवास्मिन् (१२)

वाचं दधाति प्रवदिता वाचो भवत्यपन्नदती भवति
तस्मान्मनुष्याः सर्वा वाचं वदन्त्याग्नेयं कृष्णग्रीवमा
लंभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयाव्यग्निं वा एतस्य शरीरं
गच्छति सोमं रसो यस्य ज्योगामयत्यग्नेरेवास्य शरीरं
निष्क्रीणाति सोमाद्रसमुत यदीतासुर्भवति जीवन्त्येव सौम्यं
बभ्रुमालंभेताग्नेयं कृष्णग्रीवं प्रजाकामः सोमो (१३)

वै रेतोधा अग्निः प्रजानां प्रजनयिता सोमं एवास्मै
रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजामाग्नेयं
कृष्णग्रीवमालंभेत सौम्यं बभ्रुं यो ब्राह्मणो विद्यामनूच्य

दे॒वा॒सु॒रा ए॒षु लो॒केष्व॑स्प॒र्द्धन्त॒ स ए॒तं वि॒ष्णु॑र्वा॒म॒न॒म॒-
प॒श्य॒न्तः॑ स्वा॒यै दे॒वता॑या॒ आ॒ल॒भ॒त॒ ततो॒ वै स
इ॒मा॒ल्लौका॑न॒भ्य॑जय॒द्वैष्ण॑वं वा॒म॒न॒मा॒ल॒भे॒त् स्प॒र्द्ध॑मा॒नो
वि॒ष्णु॑रे॒व भू॒त्वे॒मा॒ल्लौका॑न॒भि॒ज॑यति॒ विष॑म॒ आ॒ल॒भे॒त् विष॑मा
इ॒व ही॑मे लो॒काः स॒मृ॒द्ध्या॒ इन्द्रा॑य म॒न्यु॒म॒ते म॒न॑स्व॒ते ल॒लाम॑
प्रा॒शृङ्ग॑मा॒ल॒भे॒त् स॒ङ्गामे॑ (१६)

सं यत्त इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा सङ्ग्रामं जयतीन्द्रमेव
 मन्युमन्तं मनस्वन्तः स्वेन भागधेयेनोपधावति स
 एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो दधाति जयति तः
 सङ्ग्राममिन्द्राय मरुत्वंते पृश्निसक्थमालभेत ग्रामकाम
 इन्द्रमेव मरुत्वंन्तः स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै
 सजातान्प्रयच्छति ग्राम्येव भवति यदृषभस्तेन (१७)

ऐन्द्रो यत्पृश्निस्तेन मारुतः समृद्धौ पश्चात्पृश्निसक्थो
 भवति पश्चादन्ववसायिनीमेवास्मै विशङ्करोति सौम्यं
 बभ्रुमालभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्नं सोममेव स्वेन
 भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव
 भवति बभ्रुर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपं समृद्धौ सौम्यं
 बभ्रुमालभेत यमलम् (१८)

राज्याय सन्तः राज्यन्नोपनमेत्सौम्यं वै राज्यं सोममेव
 स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्युपैनः
 राज्यन्नमति बभ्रुर्भवत्येतद्वै सोमस्य रूपं समृद्ध्या इन्द्राय
 वृत्रतुरे ललाम प्राशृङ्गमालभेत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामः
 पाप्मानमेव वृत्रन्तीर्त्वा प्रतिष्ठां गच्छतीन्द्रायाभिमातिघ्ने

ललामं प्राशृङ्गमा (१९)

लभेत यः पाप्मनां गृहीतः स्यात्पाप्मा वा
अभिमातिरिन्द्रमेवाभिमातिहन्स्वेन भागधेयेनोप-
धावति स एवास्मात्पाप्मानमभिमातिं प्रणुदत इन्द्राय
वज्रिणे ललामं प्राशृङ्गमालभेत यमलं राज्याय सन्तं
राज्यन्नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रिणस्वेन भागधेयेनोपधावति
स एवास्मै वज्रं प्रयच्छति स एनं वज्रो भूत्या इन्ध उपैनं
राज्यन्नमति ललामः प्राशृङ्गो भवत्येतद्वै वज्रस्य रूपं
समृद्धौ॥ (२०)

सङ्ग्रामे तेनालमभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमेनं पञ्चदश च।३।। [३]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्ति-
मैच्छन्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो
ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभेतामुमेवा-
दित्यस्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्म-
वर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति वसन्तां प्रातस्त्रील्ललामाना-
लभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने (२१)

त्रीञ्छितिपृष्ठाञ्छुरद्यंपराह्णे त्रीञ्छितिवारात्रीणि वा

आदित्यस्य तेजांसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने
 शरद्वपराह्णे यावन्त्येव तेजांसि तान्येवावरुन्धे त्रयस्त्रय
 आलभ्यन्तेऽभिपूर्वमेवास्मिन्तेजो दधाति संवत्सरं
 पर्यालभ्यन्ते संवत्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता सं
 वत्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति
 संवत्सरस्य परस्तात्प्राजापत्यङ्कद्रुम् (२२)

आलभेत प्रजापतिः सर्वा देवता देवतास्वेव
 प्रतितिष्ठति यदि बिभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णः
 श्याममालभेत सौम्यो वै देवतया पुरुषः पौष्णाः पशवः
 स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचङ्करोति न दुश्चर्मा भवति
 देवाश्च वै यमश्चास्मिल्लौकैःऽस्पृद्धन्त स यमो देवानामिन्द्रियं
 वीर्यमयुवत तद्यमस्य (२३)

यमत्वन्ते देवा अमन्यन्त यमो वा इदमभूद्यद्वयः
 स्म इति ते प्रजापतिमुपाधावन्त्स एतौ प्रजापतिरात्मनं
 उक्षवशौ निरमिमीत ते देवा वैष्णावरुणीं वशामा-
 ऽलभन्तैन्द्रमुक्षाणन्तं वरुणेनैव ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन
 प्राणुदन्तैन्द्रेणैवास्यैन्द्रियमवृञ्जत यो भ्रातृव्यवान्स्यात्स

स्पृद्धमानो वैष्णावरुणीम् (२४)

वशामालभेतैन्द्रमुक्षाणं वरुणेनैव भ्रातृव्यङ्गाहयित्वा
विष्णुना यज्ञेन प्रणुदत ऐन्द्रेणैवास्यैन्द्रियं वृद्धे भवत्यात्मना
परास्य भ्रातृव्यो भवतीन्द्रो वृत्रमहन्तं वृत्रो हतः
षोडशभिर्भोगैरसिनात्तस्य वृत्रस्य शीर्षतो गाव उदायन्ता
वैदेह्योऽभवन्तासामृषभो जघनेऽनूदैत्तमिन्द्रः (२५)

अचायथ्सोऽमन्यत यो वा इममालभेत मुच्येतास्मात्पा-
प्मन इति स आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेतैन्द्रमृषभन्तस्याग्निरेव
स्वेन भागधेयेनोपसृतः षोडशधा वृत्रस्य भोगानप्यदह-
दैन्द्रेणैन्द्रियमात्मन्नधत्त यः पाप्मनो गृहीतः स्याथ्स
आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेतैन्द्रमृषभमग्निरेवास्य स्वेन
भागधेयेनोपसृतः (२६)

पाप्मानमपि दहत्यैन्द्रेणैन्द्रियमात्मन्यन्ते मुच्यन्ते पाप्मनो
भवत्येव द्यावापृथिव्यान्धेनुमालभेत ज्योगंपरुद्धोऽनयोर्हि वा
एषोऽप्रतिष्ठितोऽथैष ज्योगंपरुद्धो द्यावापृथिवी एव स्वेन
भागधेयेनोपधावति ते एवैनं प्रतिष्ठाङ्गमयतः प्रत्येव तिष्ठति
पर्यारिणी भवति पर्यारीव ह्येतस्य राष्ट्रं यो ज्योगंपरुद्धः

समृद्धौ वायव्यम् (२७)

व॒त्स॒मा ल॑भेत वा॒युर्वा अ॒नयो॑र्व॒त्स इ॒मे वा ए॒तस्मै॑ लो॒का
अप॑शुष्का॒ विडप॑शुष्काऽथैष॒ ज्योगप॑रुद्धो वा॒युमे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ इ॒माल्लो॑कान् वि॒शं प्र॑दा॒पय॑ति॒
प्रा॒स्मा इ॒मे लो॒काः स्तु॑वन्ति भु॒ञ्जत्ये॑नं वि॒डुप॑तिष्ठते॥ (२८)

म॒ध्यन्दि॑ने कद्रु॒ यम॑स्य॒ स्पृद्ध॑मानो वैष्णाव॒रुणी॑न्तमिन्द्रोऽस्य॒ स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑सृतो वा॒यव्यं॑
द्विच॑त्वारि॒ंशच्च॑ । (४)॥ _____ [४]

इन्द्रो॑ व॒लस्य॒ बिल॑मपौ॒र्णो॒त्स य उ॑त्त॒मः प॒शुरा॑सी॒त्तं पृ॑ष्ठं
प्रति॑ स॒ङ्ग॒ह्योद॑क्खि॒वद॑त्तं॒ सह॑स्रं प॒शवो॑ऽनू॒दाय॑न्त्स उ॒न्नतो॑-
ऽभ॒वद्यः॑ प॒शुका॑मः स्या॒त्स ए॒तमै॑न्द्रमु॒न्नत॑माल॒भेते॑न्द्रमे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒शून्प्र॑यच्छति प॒शुमा॑ने॒व
भ॑वत्यु॒न्नतः॑ (२९)

भ॒वति॑ सा॒हस्री॑ वा ए॒षा ल॒क्ष्मी यदु॑न्न॒तो ल॒क्ष्मियै॑व
प॒शून्व॑रुन्धे य॒दा स॒हस्रं॑ प॒शून्प्राप्नु॑यादथ॒ वैष्ण॒वं वा॑म॒नमा॑
ल॒भेतै॑तस्मि॒नै तत्स॒हस्र॑म॒द्यति॑ष्ठ॒त्तस्मा॑दिष॒ वा॑म॒नः स॒मी॑षितः
प॒शुभ्य॑ ए॒व प्र॑जा॒तेभ्यः॑ प्र॒तिष्ठा॑न्दि॒धाति॑ कोऽ॒र्हति॑ स॒हस्रं॑
प॒शून्प्राप्नु॑मित्या॒हुर॒होरा॒त्राण्ये॒व स॒हस्रं॑ स॒म्पा॒द्याल॑भेत

पुशवः (३०)

वा अहोरात्राणि पशूनेव प्रजातान्प्रतिष्ठाङ्गमयत्योषधीभ्यो
वेहतमालभेत प्रजाकाम ओषधयो वा एतं प्रजायै परिबाधन्ते
योऽलं प्रजायै सन्प्रजां न विन्दत ओषधयः खलु वा एतस्यै
सूतुमपि घ्नन्ति या वेहद्भवत्योषधीरेव स्वेन भागधेयेनोप-
धावति ता एवास्मै स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयन्ति विन्दते (३१)

प्रजामापो वा ओषधयोऽसत्पुरुष आप एवास्मा
असतः सद्ददति तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च नापस्त्वावासतः
सद्ददतीत्यैन्द्रीः सूतवंशामालभेत भूतिकामोऽजातो वा एष
योऽलं भूत्यै सन्भूतिन्न प्राप्नोतीन्द्रं खलु वा एषा सूत्वा
वशाऽभवत् (३२)

इन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिङ्गमयति
भवत्येव यः सूत्वा वशा स्यात्तमैन्द्रमेवालभेतैतद्वाव
तदिन्द्रियः साक्षादेवेन्द्रियमवरुन्ध ऐन्द्राग्रं पुनरुत्सृष्टमालभेत
य आ तृतीयात्पुरुषात्सोमन्न पिबेद्विच्छिन्नो वा एतस्य
सोमपीथो यो ब्राह्मणः सन्ना (३३)

तृतीयात्पुरुषात्सोमन्न पिबेतीन्द्राग्री एव स्वेन

भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मै॑ सोमपी॒थं प्रय॑च्छत॒
 उपै॑न॒ सोमपी॒थो न॑मति॒ यदैन्द्रो॑ भव॑तीन्द्रि॒यं वै सोमपी॒थ
 इन्द्रि॒यमे॒व सोमपी॒थमव॑रुन्धे॒ यदा॑ग्ने॒यो भव॑त्याग्ने॒यो वै
 ब्रा॑ह्म॒णः स्वामे॒व दे॒वता॑मनु॒ सन्त॑नोति पुनरु॒थ्सृष्टो॑ भवति
 पुनरु॒थ्सृष्ट इ॒व ह्ये॑तस्य॒ (३४)

सोमपी॒थः समृ॑द्धौ ब्राह्म॒णस्प॒त्यन्तू॑परमाल॑भेताभि॒-
 चर॑न्ब्रह्म॒णस्प॒तिमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तस्मा॑ ए॒वैन॒मा
 वृ॑श्चति॒ ताज॑गार्ति॒माच्छ॑ति॒ तूप॒रो भ॑वति क्षुरप॑वि॒र्वा ए॒षा
 ल॒क्ष्मी यत्तू॑परः समृ॑द्धौ स्फ्यो॒ यूपो॑ भवति॒ वज्रो॒ वै स्फ्यो॑
 वज्र॑मे॒वास्मै॑ प्रह॑रति॒ शर॒मयं॑ ब॒र्हिः शृ॒णात्ये॒वैनं॑ वैभी॑दक
 इ॒द्धो भि॒नत्ये॒वैनम्॑॥ (३५)

भवत्युन्नतः पशवो जनयन्ति विन्दतेऽभवत्सन्नेतस्येद्धास्त्रीणि च॥ ————— [५]

बार॒हस्प॒त्यः शि॑तिपृ॒ष्ठमाल॑भेत॒ ग्राम॑कामो॒ यः
 का॒मये॑त पृ॒ष्ठः संमा॒नाना॑ऽस्या॒मिति॑ बृहस्पति॑मे॒व स्वेन॑
 भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॑ पृ॒ष्ठः संमा॒नाना॑ङ्करोति॒ ग्राम्ये॑व
 भ॑वति॒ शिति॑पृ॒ष्ठो भ॑वति बार॒हस्प॒त्यो ह्ये॑ष दे॒वता॑या॒ समृ॑द्धौ
 पौ॒ष्णः श्या॒ममाल॑भेता॒न्नका॒मोऽन्नं॑ वै पू॒षा पू॒षण॑मे॒व स्वेन॑

भागधेयेनोपधावति स एवास्मै" (३६)

अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति श्यामो भवत्येतद्वा
अन्नस्य रूपं समृद्धौ मारुतं पृश्निमालभेतान्नकामोऽन्नं वै
मरुतो मरुतं एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं
प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति पृश्निर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपं
समृद्ध्या ऐन्द्रमरुणमालभेतेन्द्रियकाम इन्द्रमेव (३७)

स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं
दधातीन्द्रियाव्येव भवत्यरुणो भ्रूमाभवत्येतद्वा इन्द्रस्य
रूपं समृद्धौ सावित्रमुपद्धस्तमालभेत सनिकामः सविता
वै प्रसवानामीशे सवितारमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स
एवास्मै सनिं प्रसुवति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्युपद्धस्तो
भवति सावित्रो ह्येषः (३८)

देवतया समृद्धौ वैश्वदेवं बहुरूपमालभेतान्नकामो वैश्वदेवं
वा अन्नं विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा
अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति बहुरूपो भवति बहुरूपं
ह्यन्नं समृद्धौ वैश्वदेवं बहुरूपमालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा
वै संजाता विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त
एवास्मै" (३९)

स॒जा॒तान्प्रयच्छन्ति॑ ग्रा॒म्यै॒व भ॑वति बहुरू॒पो भ॑वति
 बहुदे॒व॒त्यो ३ ह्येष॑ समृ॒द्धौ प्रा॒जाप॒त्यन्तू॒पर॒माल॑भेत
 यस्याना॑ज्ञातमिव॒ ज्यो॒गाम॒यै॒त्प्रा॒जाप॒त्यो वै पु॑रुषः
 प्र॒जाप॑तिः खलु॒ वै तस्य॑ वेद॒ यस्याना॑ज्ञातमिव॒
 ज्यो॒गाम॒यति॑ प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑धावति
 स ए॒वैन॒न्तस्मा॒त्स्त्रामा॑न्मुञ्चति॒ तू॒रो भ॑वति प्रा॒जाप॒त्यो ह्येष॑
 दे॒वत॑या॒ समृ॒द्धौ॥ (४०)

अ॒स्मा इन्द्र॑मै॒वैष स॑जा॒ता वि॒श्वाने॒व दे॒वान्स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑धावति॒ त ए॒वास्मै॑ प्रा॒जाप॒त्यो
 हि त्रीणि॑ च॥ [६]

व॒ष॒ट्कारो॒ वै गा॑यत्रि॒ये शिरो॑ऽच्छि॒न्नत्तस्यै॒ रसः॒ परा॑-
 ऽप॒त॒त्तं बृ॒हस्प॑तिरुपा॑गृह्णा॒त्सा शि॑तिपृ॒ष्ठा व॒शाऽभ॑व॒द्यो
 द्वि॒तीयः॑ प॒राप॑त॒त्तं मि॒त्रावरु॑णा॒वुपा॑गृह्णीता॒ः सा द्वि॑रू॒पा
 व॒शाऽभ॑व॒द्यस्तृ॒तीयः॑ प॒राप॑त॒त्तं वि॒श्वे दे॒वा उपा॑गृह्ण॒न्त्सा
 बहु॑रू॒पा व॒शाऽभ॑व॒द्यश्च॑तुर्थः प॒राप॑त॒त्तस्य॑ पृ॒थि॒वीं प्रा॑वि॒शत्तं
 बृ॒हस्प॑तिर॒भि (४१)

अ॒गृ॒ह्णाद॑स्त्वे॒वायं॑ भो॒गा॒येति॑ स उ॒क्ष॒व॒शः स॑म॒भव॑द्यल्लोहि॑तं
 प॒राप॑त॒त्तद्रु॒द्र उपा॑गृह्णा॒त्सा रौ॒द्री रोहि॑णी व॒शाऽभ॑व॒-
 द्वा॒र्हस्प॑त्या॒ः शि॑तिपृ॒ष्ठामाल॑भेत ब्रह्म॒वर्च॑सका॒मो

बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्म-
वर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति छन्दसां वा एष रसो
यद्वशा रस इव खलु (४२)

वै ब्रह्मवर्चसञ्छन्दसामेव रसेन रसं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे
मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत वृष्टिकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी
रात्रिरहोरात्राभ्याङ्खलु वै पर्जन्यो वर्षति मित्रावरुणावेव
स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं
वर्षयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै
वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन (४३)

रसं वृष्टिमवरुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत प्रजाकामो
मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्याङ्खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते
मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा
अहोरात्राभ्यां प्रजां प्रजनयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा
रस इव खलु वै प्रजा छन्दसामेव रसेन रसं प्रजामव (४४)

रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं
विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं
प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा

रसं इव खलु वा अन्नच्छन्दसामेव रसेन रसमन्नमवरुन्धे
वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै (४५)

सजाता विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त
एवास्मै सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति छन्दसां वा
एष रसो यद्वशा रसं इव खलु वै सजाताश्छन्दसामेव
रसेन रसं सजातानवरुन्धे बार्हस्पत्यमुक्षवशमालभेत
ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स
एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसम् (४६)

दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वशं वा एष चरति यदुक्षा
वशं इव खलु वै ब्रह्मवर्चसं वशेनैव वशं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे
रौद्रीं रोहिणीमालभेताभिचरन्नुद्रमेव स्वेन भागधेयेनोप-
धावति तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमाच्छति रोहिणी
भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्धौ स्फ्यो यूपो भवति वज्रो
वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं
वैभीदक इच्छो भिनत्येवैनम्॥ (४७)

अभि खलु वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन प्रजामवं वैश्वदेवा वै ब्रह्मवर्चसं यूप
एकान्नविंशतिश्च। (७)॥

असावा॑दि॒त्यो न व्य॑रोचत॒ तस्मै॑ दे॒वाः प्राय॑श्चि॒त्तिमैच्छ॑न्तस्मा॒
 ए॒ताः सौ॒रीः श्वे॒तां व॒शामा॑ऽल॒भन्त॒ तयै॑वास्मि॒न्नुच॑मदधुर्यो
 ब्र॒ह्मव॑र्च॒सका॑मः स्यात्तस्मा॑ ए॒ताः सौ॒रीः श्वे॒तां
 व॒शामा॑ल॒भेता॑मुमे॒वादित्य॑ः स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॒धाव॑ति
 स ए॒वास्मि॑न्ब्रह्मव॑र्च॒सन्द॑धाति ब्रह्मव॑र्च॒स्यैव॑ भ॒वति॑ बै॒ल्वो
 यू॒पो भ॑वत्य॒सौ (४८)

वा आ॑दि॒त्यो यतो॑ऽजायत॒ ततो॑ बि॒ल्वं उद॑तिष्ठ॒त्सयो॑न्ये॒व
 ब्र॒ह्मव॑र्च॒समव॑रुन्धे ब्राह्म॑णस्प॒त्यां ब॒भ्रुक॑र्णी॒मा ल॑भेताभि॒-
 चर॑न्वा॒रुणं॑ दश॑कपालं पुरस्ता॒न्निर्व॑पे॒द्वरु॑णेनै॒व भ्रातृ॑व्यङ्गा॒हयित्वा॑
 ब्रह्म॑णा स्तृणुते ब॒भ्रुक॑र्णी भ॒वत्ये॒तद्वै ब्रह्म॑णो रू॒पः समृ॑द्धौ
 स्फ्यो॑ यू॒पो भ॑वति॒ वज्रो॑ वै स्फ्यो॑ वज्र॑मे॒वास्मै॑ प्रह॑रति
 श॒र॒मयं॑ ब॒र्हिः शृ॒णाति॑ (४९)

ए॒वैनं॑ वैभी॑दक इ॒द्धो भि॑नत्ये॒वैनं॑ वैष्ण॒वं वा॑म॒नमा॑ल॒भेत॑
 यं य॒ज्ञो नो॑प॒नमे॑द्विष्णु॒र्वै य॒ज्ञो वि॑ष्णु॒मेव॑ स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॒-
 धाव॑ति॒ स ए॒वास्मै॑ य॒ज्ञं प्र॑यच्छ॒त्युपै॑नं य॒ज्ञो न॑मति॒ वाम॑नो
 भ॒वति॑ वैष्ण॒वो ह्यैष॑ दे॒वता॑या॒ समृ॑द्धौ त्वा॒ष्ट्रं व॑ड॒बमा॑ल॒भेत॑
 प॒शुका॑म॒स्त्वष्टा॑ वै प॑शूनां मि॒थुना॑ना॒म् (५०)

प्र॒ज॒न॒यि॒ता त्वष्टा॑रमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स
 ए॒वास्मै॑ प॒शून्मि॑थुना॒न्प्रज॑नयति प्र॒जा हि वा ए॒तस्मि॑न्प॒शवः॑
 प्रवि॑ष्टा अथैष पु॒मा॒न्त्सन्व॑डु॒बः सा॒क्षादे॒व प्र॒जां प॒शून्व॑रुन्धे
 मै॒त्रः॑ श्वे॒तमा॑ल॒भेत॑ सङ्ग्रा॒मे सं य॑त्ते स॒म॒य॒का॒मो मि॒त्रमे॒व
 स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॑ मि॒त्रेण॒ सन्न॑यति (५१)

वि॒शा॒लो भ॑वति॒ व्यव॑साययत्ये॒वैनं॑ प्रा॒जाप॑त्यं
 कृ॒ष्णमा॑ल॒भेत॑ वृष्टि॑कामः प्र॒जाप॑तिर्वै वृष्ट्या॑ ई॒शे प्र॒जाप॑तिमे॒व
 स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ पु॒र्जन्यं॑ वर्षयति
 कृ॒ष्णो भ॑वत्ये॒तद्वै वृष्ट्यै॑ रू॒पः॑ रू॒पेणै॒व वृष्टि॑मवरुन्धे श॒बलो॑
 भ॒वति वि॒द्युत॑मे॒वास्मै॑ ज॒नयि॑त्वा वर्षयत्य॒वाशृ॑ङ्गो भ॑वति॒
 वृष्टि॑मे॒वास्मै॑ नि॒यच्छ॑ति॥ (५२)

शृणाति॑ मिथुनाना॑न्नयति यच्छति॥ [८]

वरु॑णः सुषु॒वाण॒म॒न्नाद्य॒न्नोपा॑नम॒त्स ए॒तां वा॑रु॒णीं कृ॒ष्णां
 व॒शाम॑पश्य॒त्ताः॑ स्वा॒यै दे॒वता॑या॒ आऽल॑भत॒ ततो॒ वै
 तम॒न्नाद्य॒मुपा॑नम॒द्यम॑ल॒म॒न्नाद्या॑य॒ सन्त॑म॒न्नाद्य॒न्नोपा॑नमे॒त्स
 ए॒तां वा॑रु॒णीं कृ॒ष्णां व॒शामा॑ल॒भेत॑ वरु॑णमे॒व स्वेन॑
 भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ अ॒न्नं प्र॑यच्छत्य॒न्नादः॑ (५३)

ए॒व भ॑वति कृ॒ष्णा भ॑वति वारु॒णी ह्ये॑षा दे॒वता॑या॒
समृ॑द्ध्यै मै॒त्रः श्वे॑तमाल॑भेत वारु॒णं कृ॒ष्णम॒पाश्रौष॑धीनां च
स॒न्धावन्न॑कामो मै॒त्रीर्वा ओष॑धयो वारु॒णीरापोऽपां च खलु॑
वा ओष॑धीनां च र॒समु॑प॒जीवामो मि॒त्रावरु॑णावे॒व स्वेन॑
भा॒गधे॑ये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मा अन्नं॑ प्रय॑च्छतोऽन्ना॒द ए॒व
भ॑वति (५४)

अ॒पाश्रौष॑धीनाश्च स॒न्धावा॑ल॒भत उ॒भय॑स्याव॑रुद्ध्यै वि॒शाखो॑
यू॒पो भ॑वति॒ द्वे ह्ये॑ते दे॒वते॒ समृ॑द्ध्यै मै॒त्रः श्वे॑तमा ल॑भेत
वारु॒णं कृ॒ष्णं ज्यो॑गा॒मया॑वी॒ यन्मै॒त्रो भ॑वति॒ मि॒त्रेणै॒वास्मै॑
वरु॑णः श॒मय॑ति॒ यद्वा॑रु॒णः सा॒क्षादे॒वैनं॑ वरु॒णपा॑शान्मु॒ञ्चत्यु॑त
यदी॒तासु॑र्भवति॒ जीव॑त्ये॒व दे॒वा वै पु॒ष्टि॒न्नावि॑न्दन् (५५)

तां मि॒थुने॑ऽपश्य॒न्तस्या॒न्न सम॑राधय॒न्ताव॑श्विना॒-
व॒ब्रूता॑मा॒वयो॑र्वा ए॒षा मै॒तस्यां॑ वद॒द्धमि॑ति॒ सा-
ऽश्वि॒नोरे॒वाभ॑व॒द्यः पु॒ष्टि॑कामः॒ स्यात्स ए॒तामा॑श्वि॒नीं
य॒मीं व॒शामा॑ल॒भेता॑श्वि॒नावे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑धावति॒
तावे॒वास्मि॑न्पु॒ष्टिं ध॑त्तः पु॒ष्यति॑ प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑॥ (५६)

आ॒श्विन॒न्धूम्र॑ल॒लाम॒माल॑भेत् यो दुर्ब्रा॑ह्मणः सोमं
 पिपा॑सेद॒श्विनौ वै दे॒वाना॒मसौ॑मपावास्तान्तौ प॒श्चा
 सोम॑पी॒थं प्राप्नु॑ताम॒श्विना॑वे॒तस्य॑ दे॒वता॒ यो दुर्ब्रा॑ह्मणः
 सोमं॑ पिपा॑सत्य॒श्विना॑वे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑धावति
 तावे॒वास्मै॑ सोम॑पी॒थं प्र॑यच्छत् उपै॑न॒ सोम॑पी॒थो न॑मति
 यद्धूम्रो॑ भव॑ति धूम्रि॒माणं॑मे॒वास्मा॑दप॑हन्ति ल॒लामः॑ (५७)

भ॒वति॑ मु॒खत॑ ए॒वास्मि॒न्तेजो॑ दधाति वा॒युव्य॑ङ्गोमृ॒गमाल॑भेत्
 यम॑ज॒घ्निवा॑सम॒भि॒शसै॑युरपू॒ता वा ए॒तं वा॑गृच्छति
 यम॑ज॒घ्निवा॑सम॒भि॒शसन्ति॑ नैष ग्रा॒म्यः प॒शुर्नार॑ण्यो
 यद्गो॑मृ॒गो ने॒वैष ग्रा॑मे ना॒रण्ये॑ यम॑ज॒घ्निवा॑सम॒भि॒शसन्ति॑
 वा॒युर्वै दे॒वानां॑ प॒वित्रं॑ वा॒युमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑धावति स
 ए॒व (५८)

ए॒नं प॒व॒यति॑ प॒राची॑ वा ए॒तस्मै॑ व्युच्छन्ती व्युच्छति तमः
 पा॒प्मानं॑ प्रवि॑शति॒ यस्या॑श्वि॒ने श॑स्यमा॒ने सूर्यो॑ नाविर्भवति
 सौर्यं॑ ब॒हुरू॒पमाल॑भेता॒मुमे॒वादित्य॑स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑-
 धावति॑ स ए॒वास्मा॑त्तमः पा॒प्मान॑मप॑हन्ति प्र॒तीच्य॑स्मै
 व्युच्छन्ती॑ व्युच्छत्य॒प तमः॑ पा॒प्मान॑ हते॥ (५९)

लुलामः स एव षट्त्वारिंशच्च॥ [१०]

इन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रन्नरो मरुतो यद्ध वो दिवो या वः
शर्म। भरेष्विन्द्रं सुहवः हवामहेऽहोमुचः सुकृतं दैव्यं
जनम्। अग्निं मित्रं वरुणं सातये भगन्द्यावापृथिवी मरुतः
स्वस्तये। ममत्तु नः परिज्मा वसर्हा ममत्तु वातो अपां
वृषण्वान्। शिशीतमिन्द्रापर्वता युवन्नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु
देवाः। प्रिया वो नाम (६०)

हुवे तुराणाम्। आयत्तुपन्मरुतो वावशानाः। श्रियसे कं
भानुभिः सम्मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्भिः सुखादयः। ते
वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः।
अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अव्याथ्सोमो रुद्रेभिरभिरक्षतु त्मना।
इन्द्रो मरुद्विरऋतुधा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः सः शिशातु।
सन्नो देवो वसुभिरग्निः सम् (६१)

सोमस्तनूभी रुद्रियाभिः। समिन्द्रो मरुद्विर्यज्ञियैः
समादित्यैर्नो वरुणो अजिज्ञिपत्। यथाऽऽदित्या
वसुभिः सम्बभूवुर्मरुद्भी रुद्राः समजानताभिः। एवा
त्रिणामन्नहृणीयमाना विश्वे देवाः समनसो भवन्तु।

कुत्राचिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने। अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते
सञ्जनयन्ति जन्तवः। सं यदिषो वनामहे स॥ हव्या
मानुषाणाम्। उत द्युम्नस्य शवंसः (६२)

ऋतस्य रश्मिमाददे। यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो
भवता मृडयन्तः। आवोऽर्वाचीं सुमतिर्ववृत्याद॥ होश्चिद्या
वरिवोवित्तराऽसत्। शुचिरपः सूर्यवसा अदब्ध उपक्षेति
वृद्धवयाः सुवीरः। नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां
भवति प्रणीतौ। धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा
विश्वस्य भुवनस्य गोपाः। दीर्घाधियो रक्षमाणाः (६३)

असुर्यमृतावानश्चयमाना ऋणानि। तिस्रो भूमीर्धारयन्त्री॥
रुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम्। ऋतेनादित्या महि
वो महित्वन्तर्दर्यमन्वरुण मित्र चारु। त्यान्नु क्षत्रिया॥
अव आदित्यान् याचिषामहे। सुमृडीका॥ अभिष्टये। न
दक्षिणा विचिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा।
पाक्याचिद्वसवो धीर्याचित् (६४)

युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम्। आदित्यानामवसा
नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन। अनागास्त्वे अदितित्वे

तुरासं इमं यज्ञन्दधतु श्रोषमाणाः। इमं मे वरुण श्रुधी
 हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके। तत्त्वां यामि ब्रह्मणा
 वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह
 बोद्ध्युरुशःस मा न आयुः प्रमोषीः॥ (६५)

नामाग्निः स९ शवसो रक्षमाणा धीर्याचिदेकान्नपञ्चाशच्च॥—[११][वायव्यं प्रजापतिस्ता
 वरुणं देवासुरा एष्वसावादित्यो दशरूपभामिन्द्रो वलस्यं बारहस्पत्यं वषट्कारोऽसौ सौरीं
 वरुणमाश्विनमिन्द्रं वो नर एकादश॥11॥ वायव्यमाग्नेर्यो कृष्णग्रीवीमसावादित्यो वा
 अंहोरात्राणि वषट्कारः प्रजनयिता हुवे तुराणां पञ्चषष्टिः॥65॥ वायव्यं प्रमोषीः॥]